

Scenariusz

Stabilny klimat dobrem i prawem każdego człowieka

Grupa docelowa:

Uczniowie IV klasy szkoły ponadpodstawowej.

Czas zajęć:

35 minut

Cel lekcji:

Efekty uczenia:

Wiedza / zdolności intelektualne:

- uczniowie potrafią wytłumaczyć następujące pojęcia: kryzys klimatyczny, prawa człowieka;
- uczniowie rozumieją ciąg przyczynowo-skutkowy dotyczący wpływu kryzysu klimatycznego na prawa człowieka;
- uczniowie potrafią omówić tematykę celów zrównoważonego rozwoju.

Umiejętności:

- uczniowie potrafią znaleźć i zrozumieć materiały źródłowe dotyczące kryzysu klimatycznego i jego wpływu na prawa człowieka;
- uczniowie potrafią formułować wypowiedź opartą na materiale źródłowym, własnych przekonaniach i refleksjach oraz dyskutować na wybrany temat.

Postawy:

- uczniowie rozwijają samoświadomość zagrożeń związanych ze zmianą klimatu i wspólnej odpowiedzialności wszystkich na świecie za klimat.

Szczegółowe cele kształcenia:

- zrozumienie wpływu zmian klimatycznych na prawa człowieka;
- zrozumienie roli praw człowieka w prawie ochrony klimatu poprzez analizę prawa do życia, prawa do środowiska i koncepcji prawa do stabilnego klimatu;
- prezentowanie własnych wniosków dotyczących zagadnienia stabilnego klimatu jako dobro i prawo każdego człowieka.

Metody pracy:

debata oparta na metodzie "Żywej skali"

Materiały:

laptop z dostępem do Internetu,
rzutnik,
smartfony uczniów i uczennic z dostępem do Internetu,
kartki z oznaczeniem: 0%, 50%, 100%.

Wielkość grupy:

ok. 30 osób

Przebieg zajęć (35 min)

Główne działania „Kryzys klimatyczny i jego wpływ na prawa człowieka”

Część 1

Nauczyciel przedstawia uczniom zasady metody żywej skali. Na określonej powierzchni, na ziemi podłódze, rysowana jest skala. Na jednym końcu skali zaznacza się znak 100% (zgadzam się), na środku – 50% (pozycja neutralna), na drugim końcu – 0% (nie zgadzam się). Grupie odczytywane są różne twierdzenia związane z zakładanym tematem zajęć. Uczniowie zgodnie ze swoimi poglądami wybierają miejsce na skali – w zależności od tego, jak bardzo zgadzają się albo nie z twierdzeniem.

Następnie nauczyciel prosi wybranych uczniów o uzasadnienie swojego stanowiska (warto postarać się o uzasadnienie osób stojących najdalej od siebie, jak również osób neutralnych).

Uwaga 1

Ważne, jest, żeby na początku określić główne zasady zadania, takie jak:

- nie oceniamy,
- szanujemy zdanie innych,
- nie reagujemy śmiechem/wyzwiskami podczas prezentacji innych,
- mówi tylko jedna osoba (zasada podniesionej ręki).

Uwaga 2

W zależności od czasu i dyskusji można dowolnie dobierać zagadnienia albo modyfikować kolejność. Jeżeli dyskusja będzie bardzo angażowała uczniów, można posłużyć się dodatkowymi тезami.

Uwaga 3:

Przed rozpoczęciem zajęć można zapytać uczniów, czy znają jakieś akty prawa/porozumienia/raporty dotyczące klimatu. Można też zadać pytanie o to, skąd czerpią wiedzę na ten temat. Po krótkiej dyskusji nauczyciel może przedstawić najważniejsze akty prawne (przygotowany i wydrukowany wstęp dla uczniów) w formie prezentacji ustnej lub multimedialnej.

Wstęp:

Ochrona środowiska jest jedną z zasadniczych wartości chronionych także przez art. 74 Konstytucji RP. Zgodnie z jego treścią Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, zaś władze publiczne mają obowiązek ochrony środowiska i prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu pokoleniu i przyszłym pokoleniom.

Art. 74 Konstytucji RP: Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych. Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska.

Ponadto uregulowania dotyczące prawa ochrony klimatu jako prawa człowieka wynikają m.in. z następujących dokumentów:

- Powszechnej deklaracji praw człowieka (PDPC), odpowiednich traktatów, konwencji i instrumentów Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) dotyczących praw człowieka, Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, która stanowi, że wszyscy ludzie mają prawo do pełnego korzystania z przysługujących im praw człowieka i podstawowych wolności bez dyskryminacji.

Źródło: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/onz/1948.html>.

Zgodnie z rezolucją Rady Praw Człowieka ONZ nr 41/21 oddziaływanie zmiany klimatu i ciągłej degradacji środowiska na zasoby słodkiej wody, ekosystemy i źródła utrzymania społeczności już teraz negatywnie wpływa na skuteczne korzystanie z praw człowieka, w tym z prawa do życia, praw w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego, bezpiecznej wody pitnej i usług sanitarnych, a także z prawa do zdrowia, mieszkania, samostanowienia, pracy i rozwoju.

- Konwencji o różnorodności biologicznej przyjętej w Rio w 1992 r. i podpisanej przez 168 krajów, a także Rezolucji z dnia 16 stycznia 2020 r. w sprawie 15. posiedzenia Konferencji Stron (COP15) Konwencji o różnorodności biologicznej;
- Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25 września 2015 r., a także celów zrównoważonego rozwoju.

Agenda określa 17 celów zrównoważonego rozwoju (*Sustainable Development Goals, SDGs*) oraz związanych z nimi 169 zadań (*targets*), które mają zostać osiągnięte przez świat do 2030 roku. Dotyczą one osiągnięć w 5 obszarach – tzw. 5xP: ludzie (*people*), planeta (ang. *planet*), dobrobyt (*prosperity*), pokój (*peace*), partnerstwo (*partnership*).

Źródło: <https://kampania17celow.pl/raporty/przekształcamy-nasz-swiat-agenda-na-rzecz-zrownowazonego-rozwoju-2030/> + PLANSZA CELÓW ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU- <https://www.un.org.pl>.

- Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC), która weszła w życie w dniu 21 marca 1994 r., protokołu z Kioto z dnia 11 grudnia 1997 r. oraz porozumienia paryskiego z dnia 22 kwietnia 2016 roku.
- uwarunkowań traktatowych europejskiego prawa ochrony klimatu oraz relacji między prawem Unii Europejskiej a prawem państw członkowskich.
- rozwoju europejskiego prawa ochrony klimatu (tzw. pierwszy pakiet klimatyczno-energetyczny, nowe prawo klimatyczne Unii Europejskiej przyjęte w ramach tzw. Europejskiego Zielonego Ładu).
- Rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 19 maja 2021 r. w sprawie wpływu zmiany klimatu na prawa człowieka i roli obrońców środowiska w tej kwestii (2020/2134(INI)).

Źródło: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021IP0245&from=EN>.

Dnia 8 października 2018 roku Międzyrządowy Panel ds. Zmian Klimatu (IPCC) opublikował Raport specjalny poświęcony wzrostowi globalnego ocieplenia o 1,5°C względem epoki przedindustrialnej. (SR1.5) To przełomowe sprawozdanie stanowi jedną z najważniejszych ocen naukowych przeprowadzonych przez IPCC w trzydziestoletniej historii panelu. W raporcie stwierdzono, że ograniczenie globalnego ocieplenia poniżej 1,5°C jest konieczne, aby uniknąć groźnych konsekwencji dla praw człowieka w nadchodzących latach. Uda się to osiągnąć pod warunkiem radykalnej redukcji emisji, realizacji transformacyjnych scenariuszy oraz ochrony i odbudowy naturalnych ekosystemów.

Najważniejsze wnioski płynące z raportu to:

- Globalne ocieplenie (wzrost średniej temperatury powietrza) osiągnęło w 2017 r. wartość ok. 1°C postępuje w tempie ok. 0,2°C na dekadę. Przy zachowaniu tego trendu średnia temperatura wzrośnie o 1,5°C między rokiem 2030 a 2052.
- Wzrost średniej temperatury nie rozkłada się równomiernie – ocieplenie jest silniejsze nad powierzchnią lądów niż nad oceanami oraz 2–3-krotnie silniejsze w Arktyce. Szacuje się, że 20–40% ludności świata zamieszkuje rejony, w których ocieplenie już przekroczyło wartość 1,5°C.
- Obecnie obserwujemy skutki globalnego ocieplenia, m.in. nasilenie ekstremalnych zjawisk pogodowych, topnienie lodu w Arktyce, cofanie się lodowców i wzrost poziomu wody w morzach i oceanach.
- Z perspektywy przebiegu procesów geofizycznych wciąż możliwe jest ograniczenie wzrostu średniej temperatury powietrza o nie więcej niż 1,5°C w ciągu najbliższych trzech dekad. Wymagałoby to jednak niemalże całkowitego wyeliminowania antropogenicznych emisji gazów cieplarnianych. Co więcej, w ciągu kolejnego stulecia średnia temperatura powietrza mogłaby wrócić do obecnego poziomu.
- Ograniczenie ocieplenia do 1,5°C wymaga zredukowania emisji CO₂ o 55% jeszcze przed 2030 r. (w stosunku do poziomu emisji z 2010 r.) i osiągnięcia zerowego bilansu do 2050 r., przy równoczesnej głębokiej redukcji emisji innych gazów cieplarnianych, zwłaszcza metanu. Jeżeli jednak znaczące redukcje nastąpią po roku 2030, ocieplenie przekroczy 1,5°C.
- Działania, do których strony konwencji klimatycznej zobowiązały się w porozumieniu paryskim nie wystarczą, aby osiągnąć cel 1,5°C. Konieczne jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do poziomu emisji 25-30 Gt ekwiwalentu CO₂ jeszcze przed rokiem 2030. Jest to poziom dwukrotnie niższy niż obecnie zakładany do osiągnięcia w roku 2030.

Źródło: <https://klimada2.ios.gov.pl/raport-specjalny-globalne-ocieplenie-o-15c/>.

UWAGA: Wstęp można również opracować w ramach prezentacji

Nauczyciel zadaje pytanie uczniom, czy na podstawie ich wiedzy, obserwacji, jak również informacji, które do nich docierają, zgadzają się z następującymi stanowiskami:

Teza 1. Zmiany klimatu to kryzys dotyczący praw człowieka.

Pomocnicze pytania do grupy:

- Waszym zdaniem, jakie prawa człowieka zmiany klimatu uderzają najbardziej? Dlaczego tak?
- Czy was też to bezpośrednio dotyczy / może dotyczyć w przyszłości?

Teza 2. Prawo do czystego środowiska jest niezbywalnym prawem człowieka.

- Dlaczego środowisko jest ważne w kontekście praw człowieka?

Teza 3. Odpowiedzialność za ochronę środowiska powinno ponosić państwo, państwo ma narzędzia lub możliwość ich ustanowienia.

- Jakimi narzędziami dysponuje państwo?
- W jaki sposób taka odpowiedzialność mogłaby być egzekwowana?

Teza 4. Degradacja środowiska, zmiana klimatu i niezrównoważony rozwój stanowią jedno z najpilniejszych i najpoważniejszych zagrożeń dla możliwości korzystania przez obecne i przyszłe pokolenia z wielu praw człowieka.

- Jakie zagrożenia / ewentualne skutki jesteście w stanie wskazać?

Teza 5. Siedemnaście celów zrównoważonego rozwoju kompleksowo wyczerpuje katalog zadań/działań, jakie powinny być podejmowane w walce m.in. ze zmianami klimatu.

- Jakie zadania jesteście w stanie wskazać?
- Jakie inne działania można podejmować?
- Dlaczego Waszym zdaniem wyczerpuje?

Teza 6. Jako jednostka nie mam wielkiego wpływu na zmiany klimatyczne.

- Jakie działania możecie podjąć? Proszę podać przykłady?
- Dlaczego uważacie, że jednostka nie ma wpływu na zmiany klimatu?

Słowniczek pojęć:

Prawa człowieka – zespół praw i wolności, które przysługują każdemu człowiekowi bez względu na rasę, płeć, język, wyznanie, przekonania polityczne, pochodzenie narodowe i społeczne, majątek itp. Prawa człowieka są niezbywalne (nie można się ich zrzec) i nienaruszalne. Postulują poszanowanie wartości najcenniejszych dla człowieka, takich jak życie, godność, wolność, swobodny rozwój i wiele innych.